

Kai ugnies liežuviai debesis siekė

Sužeistieji keikė carą.

Kai mūsų apylinkėje ėmė siausti Didžiojo karo audra, aš buvau dar septynerių metų vaikas.

Per pačią rugiapiūtę, mums rugius piaunant, atėjo viena Gudonių kaimo mergaitė ir sako:

— I mūsų kaimą atvyko kažkoks žmogus ir surašinėja, kas kokį turtą turi.

Šie mergaitės žodžiai labai sujaudino. Visi sukruto atsivežti tą žmogų, kad jis ir mūsų turtą surašytų. Ir, iš tikrujų, ryto dieną tą žmogų atvežė. Buvo tai jaunas, dar mokinys, Vébra. Rodos, kamajiskis. Jis mūsų kaime išbuvo visą dieną. Ryto dieną tévelis išvežė Vébrą į Kalvius.

Tėvukui dar nesugrįžus iš Kalvių, tuoj po pietų atjojo pirmas Dono kazokų būrys. Kazokai mums blogo nedarė, bet jie mums atrodė labai baisūs.

— Motin, prašome mums duoti ką nors valgyti, — tarė vienas iš jų, ijojės į mūsų kiemą. Gavės duonos riekę, padėkojo. Matyt, buvo labai išalkęs.

Tos pačios dienos vakare per mūsų kaimą ēmė traukti daug pėsčių ir važiuotų kareivių. Apsistojo su katilais prie mūsų šulinio ir ēmė iš jo semti vandenį. Pakilo neišpasakytas ūžesys, ir vėl mums visiems pasidarė baisu.

Kareivių priėjo pilna pirkia. Prisinešė malkų ir ēmė virti makaronus. Išvirę davė ir man. Kareivių privažiavo ir pilnas mano dėdės sodas. Pastatė katilus ir ēmė virti valgyti. Liepsnos liežuviai siekė net medžių šakas. Mes į tai žiūréjome su didele baime.

Neatsimenu, kurią dieną po kareivių atvykimo ēmė kariuo-

menei pirkti galvijus. — Atėjė vokiečiai vistiek visu gvvulius atims — kalbėjo rusai. Paliks tik po vieną karvę.

Vieni tais žodžiais tikėjo, kiti ne. Supirkus gyvulius piovė, mėsą virė ir vežė kareiviams. Atvažiavę iš mūšio lauko, likusius makaronus pildavo tiesiog žemén. Kas tik turėdamas kokį indą, ateidavo, surinkdavo ir parsinešdavo gyvuliams.

Porą savaičių pabuvę, šie kareiviai iš dėdés sodo išsikraustė. Paskiau jų vieton atėjo pěstininkai ir apsistojo mūsų klojime. Seklyčioje apsigyveno vadas su savo padėjėju.

Ėmė mokinti kareivius rikiuotės. Būdavo, nemokančius muša, skaldo antausius, net gaila buvo i juos žiūrėti. Tikros caro aukos! Kuo jie kalti, kad nemokėdavo tinkamai atlkti tai, kas jiems buvo įsakoma! Po kiek laiko visus tuos kareivius išvarė į mūšio lauką. Sugrižo iš jų vos tik dešims. Visi kiti žuvę.

Po kurio laiko mūsų kaime įsteigė ligoninę. Ėmė vežti sužeistuosius kareivius. Būdavo, veža šiuos nelaiminguosius; mes žiūrim: vienam kojos numuštos, kitam rankos peršautos, trečiam viduriai. Vieni verkia, dievop šaukiasi, kiti dejuoja ir keikia carą. Moterėlės, prisiminusios savo taip pat kare vargstančius sūnelius, gailiai verkia. Šiai ligoninei mūsų kaime esant, mirė bent keli kareiviai. Mes, vaikai, būdavo, nueiname ir žiūrime, kaip kareiviai savo mirusiems draugams pina vainikus ir rengiasi laidotuvėms. Atveždavo popą, o šis numirėli nulydėdavo į kapus. Sveikesniuosius išveždavo į Vaičionių kaimą, nes ir ten buvo ligoninė.

Smarkesniems mūšiams prasidėjus, taip ir tratėdavo kulkosvaidžiai, šautuvai, trankydavo patrankos. Mums, vaikams, atrodė, kad atėjo pasaulio galas. Vakarų pusėje tik ugnis ir trenksmas. O gaisrai — tik rūksta, pleška, ugnies liežuviai debesis siekia. Dienos metu dūmų kamuoliai, tartum koks siaubas, padebesyse. Čia, žiūrėk, lėktuvai, kaip koki plieniniai ereliai, visur skraido.

Vieną naktį užgirdome nepaprastą ūžimą. Tartum dešims lėktuvų skristų. Pašokome iš miego, išbégome į lauką, žiūrim — padebesiai slenka tartum ilgas sienojas. Tai skrido vokiečių cepelinas.

— Ir kaip toks didelis daiktas gali paskristi, — žmonės, žiūrėdami į cepeliną, negalėjo atsistebeti.

Apsaugai žmonės kasėsi duobes. Jų viršų apdėdavo rąstais. Visi kasė, kaip ir kur beišmanydami. Vieni prie pat trobų, kiti eidavo į mišką. Užubalių kaimas prisikasė duobių ant Taurakalnio. Buvo tai tikra stovykla.

Vieną rudens dieną aš ganiau. Ištiko didelės kautynės. Buvo begalinis kulkosvaidžių, šautuvų tarškėjimas ir patrankų trenksmas. Vakaruose matėsi vien tik ugnis ir dūmai. Genant mums vakare gyvulius namo, matėme be galio nerimastaujančius kareivius. Vieni jų telefono laidus vyniojo, kiti vežimus taisė, treti arklius kaustė; visi rengėsi važiuoti. Naktį mūsų seklyčioje miegojo apie 10 kareivių. Staiga vidunaktį gavo žinią, kad vi-siems reikia išvažiuoti.

Prieš pat ryta per mūsų kaimą pervažiavo jau keli gurguliniai vokiečių vežimai.